

УДК 321.01

УКРАЇНОЗНАВЧІ ПРОБЛЕМИ В ТЕОРЕТИЧНІЙ І ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОНГИНА ЦЕГЕЛЬСЬКОГО

Мар'яна Здоровега-Грицак

*Львівський державний техніко-економічний коледж,
вул. Пасічна, 87, Львів 79032, Україна, ldtex@lviv.ua*

Проаналізовано теоретичні погляди Л. Цегельського на своєрідність формування української нації, боротьбу за українську державність, роль політичної еліти й усвідомлення народом необхідності творення незалежної України. Зосереджено увагу на політологічних концепціях і практичній діяльності Л. Цегельського як одного з організаторів Західноукраїнської Народної Республіки, на його прогнозах щодо утворення суверенної, соборної Української держави.

Ключові слова: Цегельський, нація, українознавчий, державотворення, політичні концепції.

Серед видатних борців за незалежну Україну почесне місце займає Лонгин Цегельський, полум'яний патріот, політик, дипломат, публіцист, державотворець, ідейний теоретик і практичний втілювач ідеї духовного відродження й практичної реалізації соборної Української держави.

Довгий час політична діяльність Л. Цегельського замовчувалась, що суттєво спричинилося до неправильного трактування як його особи зокрема в історії України, так і його ролі в історичних подіях національно-визвольних змагань в Україні 1918–1920-х років.

Доречно наголосити також, що сучасній політичній науці мало відомі або й зовсім неznані погляди Л. Цегельського про українську державність, національні ідеали суспільного, культурного життя, про бажану форму державного правління й специфіку політичної системи в Україні, її політичних інститутів та організацій.

Історіографія питання малодосліджена й незначна за обсягом. Окрім цінної книги спогадів самого Л. Цегельського [1], дуже ґрунтовного дослідження його сина Юрія-Михайла Цегельського про генеалогію і сутність роду Цегельських [2], маємо лише окремі статті й згадки про його наукову та редакторсько-журналістську працю [3]. Політична діяльність Л. Цегельського знайшла певне відображення в окремих історичних дослідженнях останнього часу [4], але, на жаль, подекуди оцінка його діяльності й тепер не зовсім об'єктивна.

У статті окреслюються основні проблеми щодо процесу державотворення в Україні, які виокремлював учений і які чітко проступають у його науково-теоретичній спадщині.

Через усю діяльність Лонгіна Цегельського та його творчість проходить найважливіше положення – вільна, суверенна Українська держава. Витоки ідейної боротьби цього воістину патріота за самостійну Українську державу беруть поча-

ток із таємного студентського товариства (проводу), яке об'єднувалось навколо редакційної колегії студентського журналу "Молода Україна". Л. Цегельський був одним із редакторів цього журналу, членом товариства, у програмі якого стояло найголовніше завдання боротьби за Українську самостійну державу [1, с. 10].

У липні 1899 року на студентському вічі у Львові Л. Цегельський виголосив промову "Про конечність боротьби за політичну незалежність України". Це був у новітній нашій історії, як відзначають дослідники, "перший прилюдний заклик мобілізації сил із метою боротьби в усіх можливих формах за здобуття української духовної і політичної суверенності. Відтоді почалася в Галичині публіцистика, пов'язана і з писемною, і з усною формами мовлення для популяризації ідеї української державності. Одним із найбільших і найуспішніших речників цієї ідеї був власне Лонгин Цегельський" [2, с. 342–343].

Проблеми суверенної Української держави Л. Цегельський розкриває у таких роботах, як "Русь – Україна і Московщина" [5], "Звідки взялися і що значать назви "Русь" і "Україна" [6], "Русь – Україна а Московщина – Росія" [7], "Самостійна Україна" [8], а також у численних науково-публіцистичних працях, статтях, які публікувались упродовж перших двох десятиліть минулого століття в часописах "Молода Україна", "Самостійна Україна", "Свобода", "Діло", "Українське слово", "Літературно-науковий вісник" тощо.

На українському політичному Олімпі годі знайти більш цілеспрямованого, самовідданого поборника української національної ідеї суверенності й української незалежності держави, як Лонгин Цегельський.

У 1901 році виходить його книжка "Русь–Україна і Московщина", видана заходами "Просвіти". Робота була написана "в огні тодішньої боротьби галицького українства з москвофільським ренегатством та під кутом погляду отсеї боротьби", як пізніше дасть обґрунтування актуальності написання цієї праці сам автор [5, с. 3].

Тисячами примірників поширювалася книжка по селах Галичини та й на теренах центральних областей України. Прем'єр-міністр уряду Директорії Володимир Чехівський запевняв, що робота Л. Цегельського "Русь-Україна" зробила його "свідомим українцем", після її прочитання він "наче наново народився" [1, с. 196].

За спогодами сучасника, мета праці Л. Цегельського полягала в тому, щоб "спопуляризувати серед нашого народу назви "українець" та "Україна" й побороти москвофільство, виказуючи історичні, етнічні, ідеологічні та культурні різниці між двома народами" [9, с. 30]. Боротьба з москвофільством – це постійна тема друкованих праць Л. Цегельського, політичних виступів упродовж перших двох десятиліть минулого століття.

Л. Цегельський заглиблюється в теорію й історію народів і націй, детально прослідковуючи історію двох чи навіть трьох народів – українського, російського, білоруського. "Нарід (нація), – на його думку, – то є всі ті люди разом, що почують себе однією цілістю тому, що лучить їх спільна традиція (бувальщина) та спільні інтереси: культурні, економічні й політичні" [5, с. 9].

Дослідник ставить в основу нації саме спільність традицій та інтересів, оскільки ні мова, ні назва народу не вирішують питання про його “окремішність”, головне – це відчуття “окремішності” від сусідів. Така постановка питання відрізняє концепцію Л. Цегельського від трактування нації іншими мислителями. Свою позицію автор обґрунтовує тим, що, наприклад, євреї і в Америці, і в Європі, і в інших місцях залишаються євреями, хоч розмовляють різними мовами: одні німецькою, інші – польською, ще інші – англійською. Загалом думка слушна, хоча наведений приклад не дуже коректний, оскільки у значної частини євреїв була ще й рідна мова, чи точніше дві рідні для євреїв мови, одна з яких стала державною в тоді ще неіснуючій державі Ізраїль. Цією мовою, до речі, Л. Цегельський досконало володів з дитинства.

Автор звертає цілком слушну увагу й на те, що існують цілі групи народів, які розмовляють однією мовою, а вважають себе різними народами, як скажімо, англійці, американці, австралійці, для яких рідною є англійська.

Посилаючись на дослідження М. Грушевського, Л. Цегельський спростовує варязький варіант виникнення Русі, стверджуючи, що Русь пішла від самого серця Русі-України-Києва, а назву Русь носило одне із племен, яке населяло цю землю. При цьому дослідник спирався на історичні факти з руських літописів, “Руської правди” [5, с. 16–41]. Детальний огляд, опертий на історичних дослідженнях, дає Л. Цегельському підстави зробити висновок, що росіяни-московити й українці-русини ніколи не вважали себе одним народом, ніколи не мали однакових інтересів і не мали одних традицій [5, с. 36]. Він порівнює стан освіти, культури, церкви двох народів і доходить висновку, що вони багато дечим відрізнялись. Українці-русини мали багато високих шкіл, мали друкарні, бурси. Русько-українські та білоруські міщани закладали братства, братські школи. Молоді русини навчались і за кордоном, а згодом просвіщали свій народ. Скажімо, у XVI–XVII ст. у Москві не було освіти, ніхто не вмів писати й читати, за винятком князів та “думних дяків”. Навіть єпископи були темні й забобонні, вважаючи світську освіту “видумкою чорта”. Інакшим був, на думку автора, і політичний лад. У Московії панували деспотія, сліпа послушність. У Русі-Україні люди самі давали собі лад. Козаки обирали старшину, навіть митрополита Київського визначали шляхом виборів, а вже пізніше він затверджувався царгородським патріархом.

Щодо простого люду, як доводить політик, українські й російські селяни відрізнялися мовою, народним убранням, звичаєвим правом, мелодикою та змістом пісень, фольклором у цілому, сімейним і громадським побутом. Таких висновків дійшли й інші дослідники пізнішого часу [10].

На початку Першої світової війни Л. Цегельський, на замовлення “Союзу визволення України”, випускає друге, перероблене, доповнене видання під дещо зміненою назвою “Русь-Україна а Московщина-Росія”. У передмові до цього видання Л. Цегельський зазначає, що нові суспільні умови ставлять і завдання нові. При виданні першої книжки обґрунтування державності, наголошує автор, було новиною. “Сьогодні ж ідея української державності як протиположності державності московській (а також польській) не тільки є духовною власністю всіх свідомих укра-

інців, але й широкої європейської opinio – як наших приятелів і друзів, так і наших недругів і ворогів” [7, с. 4].

У цій праці ідея української державності набирає конкретного, усестороннього обґрунтування. Автор акцентує увагу на тому, що Росія воює за Галичину, щоб придушити “мазепинство”, а з другого боку, у Німеччині, Туреччині, Болгарії, деяких інших “краях чимраз сильніше поширюється проголошений свідомими українцями клич сотворення чи пак відбудування української держави” [7, с. 5].

Доповнене, поглиблене науково-історичними даними нове видання засвідчує, що “вся історія українського народу се або історія української держави або історія змагань до відбудування сеї держави” і що “Русини-Українці є особним народом, який має свою історію і свої особні інтереси та змагає до повної незалежності в будуччині” [7, с. 118].

Один із розділів книги “Русь – Україна а Московщина – Росія” автор починає так: “Всякому звісна казка про “нетямушого Івана”, що не знав ні свого імені, ні свого роду. Ось такого нетямушого Івана нагадує й переважна більшість українського народу – не тільки простолюддя, але й інтелігенції. Наш нарід як маса загубив своє давнє історичне ім’я, під яким знали й шанували його другі народи – забув й загубив опісля й друге ім’я, котрому пошану й честь здобув він над Жовтими Водами і над Пилявою, під Зборовим і під Конотопом, під Берестечком і під Полтавою ціною власної і вражої крові. Чужі захопили, закрали його добре ім’я з давнини, а з ним разом і честь та пошану давнього роду перед світом. Чужі намагались затерти й нове добре, честне ім’я нашого народу, дбаючи звести Україну до значення свого загумінка...” [8, с. 26]. Як бачимо, думки видатного політолога й у наші дні не менш актуальні, аніж на початку минулого століття.

Праця Л. Цегельського “Самостійна Україна” носить аналітичний, оптимістичний характер. У ній автор аналізує стан суспільної свідомості українців на початку століття, коли доводилося починати відродження України. Автор наголошує, що тоді був період зневіри (українці вважали досягнення української державності малоймовірним чи, як писав на початку минулого століття Іван Франко, надії на самостійну Україну були “поза межами можливого”).

Але те, що багатьма вважалося неможливим, стало реальністю. “А все ж таки яка величезна різниця між тим, що було ще недавно, що сьогодні на свої очі споглядаємо, – захоплено писав політик, – і світ говорить про українську справу, і самі українці інакше про неї заговорили, ніж досі звикли говорити. Не за українські пісні чи вишивання, не за український театр чи аматорську виставу, не за українські галушки, наливку, тропак, чи сині шаровари, навіть не за українські газети, не за “Просвіту” чи за українську школу. Не за поділ Галичини чи “автономію” України йде сьогодні розмова, а за самостійну українську державу. Так, браття! За українську державу – самостійну, від нікого незалежну!” [8, с. 3].

Велика заслуга в популяризації України, її історії належить самому Лонгінові Цегельському. Лише в 1915 році він побував у Швеції, Німеччині, Туреччині, Болгарії й інших європейських країнах з метою налагодження дипломатичних

зв'язків з урядами цих країн для захисту України, з метою публікації робіт, статей про Україну [2, с. 346–347]

Результатом довгих і важких роздумів про долю рідного народу була невідома досі навіть вузькому загалу дослідників стаття Л. Цегельського “Проблема української нації”, опублікована в Америці 1949 року в “Календарі Провидіння” [11]. У ній автор говорить про найболючіше: після тридцятилітньої боротьби українців і принесення величезних жертв за свободу в opinіi переважної частини світу Україна – це частина Росії або Польщі і що їй у кращому разі “належало б дати якусь автономію”. Більше того, вважає автор, не завжди самі українці усвідомлюють себе як націю. Дослідник ставить далеко не риторичне питання: “Чи справді стати самостійною нацією – державою є артикульованим бажанням українського народу як цілості або бодай рішучої його більшості чи хоч би рішучої його верстви?” [11, с. 45].

Повертаючись до з'ясування питання, що таке нація, Л. Цегельський зауважує, що на утвердження західноєвропейських націй вплинули “не так етнічно-мовні елементи, як географічні, господарські й історично-державні” [11, с. 47]. Оскільки національно свідомі інтелектуальні сили в Україні практично знищені, наголошує автор, у майбутньому після загибелі більшовицької імперії можна буде, крім “інтелектуалів, яких совети ще не донищили”, опертися на дві поважні суспільні сили – церкву й селянство. Отже, нова Українська держава має бути християнською, а духовенство, рівномірно розміщене по всій Україні, буде природним державопідтримуючим цементом. Автор покладає малі надії на великий вплив щодо формування національної свідомості населення великих міст і промислових районів. Основним класом, на який має опертися самостійна Україна, стане індивідуальний дрібний земельний власник-хлібороб, господар, а “рішальною буде нова аграрна революція в напрямі від комуністичного колективізму до аграрного індивідуалізму”. Таким чином, на думку Л. Цегельського, вирішальними у будівництві суверенної України мають бути два ключі: “... Привернення христової віри і зворот землі селянству на його особисту власність – зможе добути з України ту дрімучу динамічну силу, що здвигне, оборонить і закріпить Україну як самостійну націю” [11, с. 53].

Л. Цегельський як юрист, політик, журналіст завжди був у центрі політичного життя суспільства, завжди вміло оцінював політичні процеси і явища, вносив мудрі оціночні судження стосовно певних політичних подій.

Як політичний діяч, публіцист Л. Цегельський дбав про кращу обізнаність народу із законним правом, політичними подіями, про участь певної частини населення в акціях політичного характеру. Коли в Галичині на початку минулого століття (починаючи з 1902 року) стали вибухати селянські страйки проти польських землевласників, Л. Цегельський скеровував, ініціював такі страйки, виступав безпосередньо перед селянами, писав статті, брошури, роз'яснюючи, навчаючи селян, як проводити страйки, щоб уникнути арештів, переслідувань властей тощо [12].

Велика заслуга Л. Цегельського також у формуванні політичної культури народу під час підготовки й проведення виборчих кампаній. Його численні виступи перед виборцями, регулярні публікації статей і звітів про вибори, про роботу парламенту в газетах і журналах формували політичну свідомість, культуру населення, сприяли політичній партиципації (активна участь кожного – прим. автора) виборців.

І ще одне: так усебічно, предметно, образно ніхто з галицьких політиків не відобразив інститут виборів в Галичині, як це зробив Л. Цегельський. “Галицькі вибори, – писав він, – се пекло для виборців, се деморалізація властей і суспільности, партий, одиниць і мас..., де оглумлюється темного виборця хамськими аргументами..., б’ється всяке почуття етики, політичного виховання мас і народного добра...” Розвінчує Л. Цегельський і роботу депутатів, які замість того, щоб проводити українську політику в парламенті, проводять “запичкову політику партійних груп, властиво їх провідників”, які також “волять бути першими в своїх партійних заулках”. І все це, на думку автора, не скріплює, не оживляє суспільне життя, а стає “чинниками спинюючими” [13].

На думку дослідника, інтерес правничих кіл Росії вимагає того, щоби знищити русинів у Галичині, “Москва, – наголошує автор, – має віддавна план змозковщення русинів на Україні, русинами в Галичині ні трохи не журиться, бо нічого на тім не стратить, коли Галичина буде спольщена. Противно. Не можучи Галичини зросійшити, Москва воліє, щоби Галичина була спольщена, бо Росія на тім виграє... Зріст нашої сили в Галичині в боротьбі з поляками додає сили нашим браттям-руси́нам на Україні в боротьбі з Московщиною, а наш упадок відбивається сумно на Україні” [14].

Тому, відзначає дослідник у цій же статті, прогресивні партії висувають такі вимоги, як введення рідної мови до всіх шкіл і урядових установ, віддання керівництва краєм в руки самого народу, а також запровадження загальної рівності всіх станів, передача землі у власність тих, хто на ній працює.

З цих позицій Л. Цегельський гостро критикує галицьких москвофілів. Ця партія, за його переконанням, “пішла на блудну дорогу, бо хоче, аби ми відреклися своєї мови та історії і стали москалями”. Та неможливо, щоб 35 мільйонів нашого українсько-руського народу в Росії й Австрії могли покинути свою мову й стати росіянами. До такої безглуздої думки міг прийти лише божевільний або зрадник. Такого рака на своїм тілі, – вважає політик, – не має жоден народ у світі [15]. На шпальтах редагованої ним газети “Свобода” автор часто вдається до досить різких слів на адресу ворогів відроджуваної молодії нації.

Л. Цегельський, викриваючи тих, хто нападав на Україну й українство, ніколи не забував самокритично сказати про власну провину представників української нації, особливо інтелігенції, у тому, що були не завжди послідовними, не завжди модерними, сучасними й оперативними у своїх вчинках. Ще раз звертаючись до теми недостатньо високої національної свідомості, він писав у статті “Галицьке москвофілство в останній його фазі”: “Не поза нами, а в нас самих шукаймо сили на вищу етичну, ідейну і культурну міць. Чим менше буде в нас рутенства

у політиці і поза нею, – тим більше забезпечена наша перевага над неомосквофільством. Бо не забуваймо, що воно вже не “староруське” рутенство, а за модерною формою скристалізована ідея. Модерні ж прояви треба поборювати модерними засобами та не йти на сучасну війну з кременним крісом...” [16, с. 107].

Розуміючи значення свідомості й освіченості народу на шляху здобуття незалежності, Л. Цегельський твердо стояв на тій позиції, що освіта підростаючого покоління повинна вестись рідною мовою.

Коли на початку 1907 року галицький сейм приймає ухвалу про визнання польської мови як державної, згідно з яким “руських семінарій закладати не буде можна”, редактор газети “Свобода” друкує передмову “Мурують нам тюрму”, у якій б’є на сполох, будить громадську думку [17]. Через тиждень на шпальтах цього ж часопису з’являється звернення “До всіх громадян в руській частині Галичини”, у якому вчуваються рішучі висновки полум’яного патріота: “Спішіть же ся всі громадські ради і ухваліть і запишіть ухвалу в протоколі громадської ради, що вашим язиком урядовим є язик руський, і нехай відтепер ні одна руська верхність громадянська не вишле ні одного письма по польськи, тільки по руськи. Встид і ганьба тим громадянам, що досі провадять справи польською і соромляться чи бояться урядувати руською... Рідна мова – то найбільший скарб, який сам Бог дав кожному народови, а вирікатись чи встидатись своєї рідної, руської мови, се остатня погань і підле хруньство та великий гріх перед Богом і людьми” [18].

Але не тільки про початкову освіту думав і боровся видатний мислитель і політик. Він прекрасно розумів, що без високоосвіченої й патріотично налаштованої еліти нація не зможе успішно виконувати роль мозгового центру й рушія визвольних змагань та будівництва держави. Сам вихованець університету, він виявляє дивовижну глибину мислення при з’ясуванні місця університету в житті нації. Обмежимося хоча б одним фрагментом з його численних міркувань на цю тему.

Якраз під кінець 1907 року, коли надзвичайно загострилась боротьба між нечисленними українськими та польськими студентами Львівського університету, Л. Цегельський дав йому таку характеристику: “...Університет то так, як би мозок народа. В університеті осередок умового життя народу. Університет то та кузня, де кується найвища народна свідомість, де просліджується науково народна минувщина, народна духовна творчість і народне положення економічне. Університет то джерело всієї народної науки, неначе то сонце, від якого запалюються всі інші вогнища народної освіти, добробуту і незалежності. В Університеті виховується найбільш освічена і найбільш свідома часть народа – інтелігенція – і виховується або на славних борців за долю рідного народа або на зрадників рідного народа і яничарів у службі чужим.

Університет то розсадник духовної сили і свідомости народа або розсадник зради і яничарства. Які університети, така інтелігенція, така робота між народом і таке правління в краю. Ось тому весь наш нарід жадає утворення руського університету ві Львові” [19].

Готуючи націю до здобуття власної державності й відчуваючи наближення війни, Л. Цегельський приділяє значну увагу підготовці українських військових

формувань. В умовах бездержавності Україна, на його думку, повинна дбати про створення власного війська. І це, природно, була надто складна справа.

В організаційній, вишкільній роботі з молоддю, молодіжними організаціями "Пласт", сокільсько-січовими товариствами з великим успіхом працювали і внесли великий вклад Р. Дашкевич, О. Степанівна, Ф. Левицький, О. Демчук, С. Горук, д-р К. Трильовський, проф. І. Боберський, д-р. В. Старосольський та інші. Але в ідейному, патріотичному вихованні молоді основна заслуга, безумовно, належить Л. Цегельському. Принагідно зауважимо: ідея військового вишколу молоді зародилась серед самої молоді в 1911 році; спочатку її здійснювали в таємних чи напівтаємних середньо-шкільних та університетських пластових, а також освітніх гуртках; 18 березня 1912 року було створено перше стрілецьке товариство "Січові Стрільці".

Лонгин Цегельський був членом різних українських організацій і товариств, був, зокрема, і членом організації "Сокіл", належав до його головної управи – "Сокола-Батька". Він брав активну участь у роботі друкованого органу "Сокола-Батька" – "Запорізькі Вісти". На сторінках цього часопису пропагувались ідеї збройної боротьби за самостійність нації, побудову Української держави, публікувались фахові статті.

У творчій спадщині Л. Цегельського багато уваги приділяється державотворчим питанням. На основі сказаного й написаного ним щодо визвольних змагань 1918–1920 рр., у процесі будівництва Української держави й після важкої поразки української революції можна скласти уявлення про його ідеали державної влади й еволюції поглядів на неї. За своїми переконаннями він був демократом, але демократом правоконсервативного спрямування.

Майбутню Українську державу (суверенну й самостійну) Лонгин Цегельський бачив як "сильну демократичну республіку з виборним гетьманом (сказати по-теперішньому: президентом) і з виборною Генеральною Радою (наче парламентом)" [5, с. 56]. Дослідник високо оцінює Конституцію кошового отамана Костя Гордієнка, соратника Івана Мазепи, детально характеризує зміст окремих статей (умов) Конституції. Згідно з цими статтями (умовами) вся козацька Україна, Правобережна й Лівобережна, мали разом із Запорожжям об'єднатись в одну державу. Правити нею повинен був вибраний народом Гетьман, а при ньому мала функціонувати Генеральна Рада із козацької старшини, полковників і послів по одному з кожного полку. Вона мала збиратися тричі на рік, і Гетьман мав бути їй підзвітний. Усі уряди й старшини теж мали обиратися, а всі люди – стати рівними козаками.

З гордістю й захопленням говорить автор про закони й традиції української козацької держави: "Ми Русини можемо гордитися тим, що ... коли майже в цілій Європі була тяжка панщина і неволя і коли по всіх європейських краях володіли абсолютно (необмежено) царі та королі з панами, тоді, у нас на Україні ... був такий конституційний лад, який настав у європейських державах щойно тому 100 або менше літ" [5, с. 56].

Історичні умови склалися так, що Л. Цегельському довелося співпрацювати з керівниками Центральної Ради М. Грушевським, В. Винниченком та іншими політичними діячами лівої орієнтації, поглядів яких не поділяв. Більше того, він гостро критикував їх за нерішучість, наївну віру в єдність із російськими соціал-демократами, в тому числі з більшовиками. Не міг сприйняти їх федералізм, готовність будувати Україну у складі Російської імперії. У спогадах висловив обґрунтоване розчарування політикою соціалістів і цілковите переконання, що такого типу політичні діячі не здатні збудувати самостійну Українську державу [1, с. 29–30, 137–138]. Найсумніші передбачення досвідченого політика, на жаль, збулися.

Уже після війни, перебуваючи на еміграції в США, Л. Цегельський публікує в українській емігрантській пресі низку статей під загальною назвою “Більше правди про гетьмана Скоропадського” [20], у яких він аргументовано полемізує із соціалістами щодо характеру влади гетьманату.

На основі доступних йому фактів, документів, а також особистих вражень, політик Цегельський намагається показати, що П. Скоропадський був державником, зміцнював Україну, вів розумну й послідовну міжнародну політику щодо повернення українських земель, зокрема, Криму й Бесарабії. На думку Л. Цегельського, гетьман не був деспотом і тираном. Спростовуючи ці звинувачення, об'єктивний історик на основі фактів показує, що П. Скоропадський, прийшовши до влади, запропонував увійти в його уряд представникам різних українських партій, у тому числі й соціалістам, проголосив українську мову державною, сприяв створенню Української Академії наук, розпорядився почати підготовку утворення виборного загальноукраїнського законодавчого органу.

Із сказаного випливає, що Лонгин Цегельський перебував у епіцентрі подій, що спричинилися до формування української національної ідеї на початку ХХ ст. Спираючись на солідні дослідження українських істориків, етнографів і політиків, насамперед М. Грушевського, він обґрунтував самотність і самостійність української нації, переконливо спростував твердження російських і польських шовіністів про український народ як несформовану етнічну масу, як частину інших етносів, багато зробив для утвердження національної свідомості – вирішального фактора самоутвердження нації. Саме з цих позицій він обстоював національні права України на власну мову, культуру, освіту. Своїми друкованими й усними виступами він готував галицьку спільноту до визвольних змагань. Прогнозував політичне майбутнє Української держави, у будівництві якої сам взяв безпосередню участь як один з найактивніших діячів ЗУНРу, як ініціатор і учасник Злуки Західної і Східної України.

1. *Цегельський Л.* Від легенд до правди. Нью-Йорк-Філадельфія, 1960.
2. *Цегельський Ю.* Зага роду Цегельських і розповідь про Камінку Струмилову. Еллікот, 1992.
3. *Енциклопедія Українознавства. Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. Париж, Нью-Йорк, 1984. Т. 10. С. 36–47; Дроздовська О. Цегельський Лонгин Михайлович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М. М. Романюка. Л., 1997. Вип. IV. С. 267; Качкан В. Противник кайдашизму в українській політиці: Біографічна канва Лонгина Цегельського // Хай святиться ім'я твоє. Кн. IV. Івано-Франківськ, 2000. С. 92–99; Цегельський Лонгин (1875–1950) // Політологія: Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія. Л., 1996. С. 161–165.*
4. *Макарчук С.* Українська Республіка Галичан: Нариси про ЗУНР. Л., 1997.
5. *Цегельський Л.* Русь-Україна і Московщина. Л., 1901.
6. *Цегельський Л.* Звідки взялися і що значать назви “Русь” і “Україна”. Л., 1907.
7. *Цегельський Л.* Русь-Україна а Московщина-Росія. Царгород: Союз визволення України, 1916.
8. *Цегельський Л.* Самостійна Україна. Відень: Союз визволення України, 1915.
9. *Цурковський А.* Спогади про гімназійні гуртки в Бережанах // Альманах “Молода Україна”. Мюнхен, Нью-Йорк, 1954.
10. *Лисяк-Рудницький І.* Історичні есе. Т. I. К., 1994.
11. *Цегельський Л.* Проблема української нації // Календар Провидіння. Філадельфія, 1949.
12. *Цегельський Л.* Страйкові права або чи вільно страйкувати? Л., 1903.
13. ЦДІА України у Львові, ф. 40, оп. 1, спр. 13, арк. 22, 24, 51.
14. *Цегельський Л.* Польща і Москва // Свобода. 1908, 5 березня.
15. *Цегельський Л.* Наша служба руському народові // Свобода. 1907, 3 січня.
16. *Цегельський Л.* Галицьке москвофільство в останній його фазі // ЛНВ. Т. 50. Кн. 2.
17. *Цегельський Л.* Мурують нам тюрму // Свобода. 7 березня 1907.
18. *Цегельський Л.* До всіх громадян в руській часті Галичини // Свобода. 14 березня 1907.
19. *Цегельський Л.* Ллється кров руських дітей! // Свобода. 18 грудня 1907.
20. ЦДІА України у Львові, ф. 789, опис. 1, спр. 18, арк. 102.

THE PROBLEMS OF UKRAINIAN STUDIES IN THEORETICAL AND PRACTICAL ACTIVITY OF LONGYN TSEHEL'S'KYI

Maryana Zdorovega-Hrytsak

*Lviv State Technical-Economic College
Pasichna st., 87, Lviv 79032, Ukraine, ldtex@lviv.ua*

The theoretical views of L.Tsehels'kyi on the peculiarity of formation of Ukrainian nation, the fight for Ukrainian state, the role of political elite and the people's realization of the necessity to create the independence of Ukraine are under the analysis in the article. Main attention is concentrated upon the political concepts and practical activity of L.Tsehels'kyi as one of the organizers of Western-Ukrainian People's Republic together with his prognosis concerning the sovereignty of Ukrainian state.

Key words: L.Tsehels'kyi, nation, Ukrainian studies, creation of the state, political concept.

Стаття надійшла до редколегії 05. 03. 2002

Прийнята до друку 10. 05. 2003